µungiyar *asar Japon mai kula da hulùar *asa da *asa

Ma'aikatar Ministan gona

Binciken dausayoyin yankin sahel a jamhuriyar Nijar

Littafin horo bisa tsarin *aramin jari irin adashe

Domin amfanin masu ba da horo

Wallafawa ta Faburaru 2007

µungiyar *asar japan mai kula da albarkar tsanwa (J.Green)

wallafawa daga *ungiyar ADA cikin yarjejeniya tare da EDOS.

Abin da yake ciki

Abin da yake ciki...2

Gabatarwa..3

Gurori da sakamakon littafin..4

Jigon aiki na 1: Irin tsarin Malaman adashe (ANV)...5

Jigon aiki na 2: µungiyoyin karkara da zaman rayuwa na haùin kai....................11

Jigon aiki na 3: Kafa *ungiyoyin adashe da tsarin tafiyar aikinta.........................14

Jigon aiki na 4 : Kafa sassan shugabanci na *ungiyar adashe..............................19

Jigon aiki na 5 : µa'idodi da matsayin *ungiyar adashe..26

Jigon aiki na 6 : Hanyoyi samun amincewar hukuma da *ungiyoyin adashe.....32

Jigon aiki na 7: Riga- kahi, da kula da, da kuma ciyo kan wasu rikitta.............33

Jigon aiki na 8 : Tsimi – Bashi-Riba – Tara..36

Gabatarwa

Zancen tsimi da kuma bashi yana tare da kyautata zaman rayuwar mutanen gari. Yawancin aikace – aikacen da mata, da maza suke yi (noma, da kiyo, da ùan *aramin kasuwanci, da aikin hannu), suna yin su don su biya bi*atar gidajensu, amma kuma don su samu wasu ɗan kuùaùe, koda yake yawanci kuùin ana kashe ma iyali su. Maza da mata suna neman kuùi ta hanyar ùan *aramin kasuwanci.

Amma wasu matsaloli suna tauyaye ci gaban wannan sana'ar. An yi lura da wasu matsaloli ta fannin tsarin aiki, da ta fannin horo (fusa'ar tsarin arziki), da kuma ta fannin jallin fara sana'ar.

Yawancin mutanen *auye, ba su da wata kaddara (gonakkai, ko wasu kaya masu darajja, koko kuùi) wadda za ta ba su halin samun bashi na banki. µungiyoyin tsimi da na bashi sun yi nisa *warai da *auyuyyaka, kuma ba su cika *asa ba baki ùaya, har yanzu.

Ai kau, mutanen *auye sun san wasu tsari na gargajiya kamar adashe, da cikaro-cikaro, da taimakon juna da ya danganta ga cuùayyar juna da kuma yarda. Wasu irin tsare – tsare iri- iri an *ir*iro su tare da kwaikwayon irin tsarin gargajiya na tattara kuùi, don mutanen *auye su iɗa samun bashi. Tsarin adashe, yana ùaya daga cikin kamanun tsare-tsare da aka *ir*iro don a *ara arzikin mutanen *auye. Wannan littafin horo na tsarin *aramin arziki kamar adashe, an *ir*iro shi, tare da kwaikwayon tsarin tsimi da na bashi na *ungiyar Mata Masu Dubara (MMD) na Care International Niger.

Gurori da sakamakon wannan littafin

Wannan littafi za ya ba ma'aikatan kar*ara damar :

- Su gano da *ungiyoyin adashe cikin halin haùin kai na *ungiyoyin karkara
- Su aza shugabannin, kuma su rubuta *a'idodi da kundin matsayin *ungiya
- Su gane hanyoyin tattara arziki
- Su *ware cikin harakar tsarin asusu
- Su *ware cikin dubara da take sanya a ci moriyar aiki mai amfani

Tare da sun dogara ga wannan littafin ma'aikatan karkara :

- Za su iya kwatanta mine ne kyakkyawan halayen malami ko malamar adashe, da mi*aminsu, da hakkinsu, da kuma nauyin da yake a kansu, kuma yake a kan *ungiyoyin adashe da kuma *aramin kwamitin na tsarin *aramin jari ;
- Za su iya gane ma'anar *ungiyar adashe, da tsarinta, da kuma tsarin tafiyarta ;
- Za su iya kama ma mutanen gari don su tsara kansu, kuma su kafa *ungiyoyin adashe ;
- Za su iya kama ma mutanen gari don su tattara, kuma su yi tattalin dukiyar asusun.

Jigon aiki na 1 : Irin tsarin Malaman adashe (ANV)

Gurorin wannan kashin:

- A sa mata da maza, su gane kuma su yarda da fusa'ar kafa tsarin ANV
- A sa mata da maza su gane kuma su san ayyukan malaman adashe, da hakkinsu da kuma mu*aminsu.

Kayan aiki

Manyan takardu / Babban allo

Karanyo mai ruwa / allo

Fusa'a

Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi, don kowa ya faùi abubuwan da ya sani ko ya iya.

1. Ma'anar tsarin *aramin arziki kamar adashe

Tsarin *aramin jari, tsarin kuùi ne da ya shafi gari kaùai, wanda yake ba ma mutanen gari da suke haùe cikin *ungiyoyi, damar su ciyo kan wasu matsalolin *uùi na yau da kullum ta hanyar tattara tsimi ,da kuma bayar da bashi. Bashin yana sa su tarki wasu aikace-aikace masu amfani, kuma su biya bu*atocinsu na yanzu a fannin lafiya, da ta fannin abinci, da ta fannin horo, d.s. kuùin na haùuwa daga cikaro –cikaron mambobi, daga tara, kuma daga ribar da aka samu.

2. Irin tsarin malaman adashe

Irin tsarin malaman adashe (ANV) dubara ce ta horo na akin gari zuwa ga *ungiyoyin adashe. Gurorin da ake so a cimma ta hanyar wannan irin tsarin su ne :

- Hihita horon waùanda suke mutanen gari ne,tunda su ba su da wuyar gani ga *ungiyoyin adashe kuma suna da dama
- A mi*a ma al'umma fusa'a, tare da an gayyaci mutanen garin
- Tabbatar da horo na cikin gari, wanda za ya sa a yi yangen nesa kuma a ga yiyuwar adashen gari.

Malami ko malamar adashe mutane ne waùanda suka sa kansu, waùanda ba cikin *ungiyar suke ba. Ya kamata, in son samu ne, a ce sun yi karatun lakwal koko sun yi kurdadi.

Ana ba ma malaman horo, don su shirya *ungiyar ko fungiyoyi da yawa. Abin sayen goro da ake ba su, sai au tattamna tsakanin su da *ungiyar, kafin a tsaida *a'idarhi.
Bayan sun samu horon, malaman adashe suna samun taimako daga mushan gona da yake tare da su cikin tarurrukkan farko ta hanyar wasar kwaikwayo.

Kyakkyawan halayen malami ko malamar adashe su ne :

- Mutunci da cika al*awali
- Akwai aniya
- Yin karatun lakwal ko kurdadi, ko kuma ri*e abubuwa a kai
- Iya aiki da takardun bi-sau-da *afa kuma da iya bada labarun kuùi
- Iya magana gaban mutane
- Ha*uri
- Iyauci da rishin goyan baya
- Daratta mutane
- Rishin tona asiri
- Samun dama duk lokaci, kuma iya yin tafiya (da yardar uwaye ko da yarda miji ko mace) wurin horo, ko wurin shirya wata *ungiya ko wasu *ungiyoyi koko wurin taro na wata da mushan gona yake tsarawa.

3. Kuùin cin goro da ake a malaman adashe

Wannan kuùin cin goron yana tamkar godiya ta mambobin *ungiyoyin adashe zuwa ga malaman adashe da suke barin aikinsu don su tsara su.
Mambobin *ungiyoyin adashe ne, suke ùauka nauyin wannan kuùin goron na malaman adashen.
Tun daga kafa *ungiyar adashe har zuwa sakinta, duk lokacin horo, kuùin goron malamin adashe suna tashi daga dala uku zuwa dala goma a kan mamba kuma ga kowanne taro.

A lura : Mambobin ne suke dubin *arfinsu, su tsaida abin da za su ba malamin ko malamar. Tare da su suke tattamnawa bisa yawan kuùin. Yin lissafin daùewar *ungiyar, da *ayyade yawan tarurrukka, da kuma yawan ziyara, za ya sa mambobin *ungiyar su tsaida kuùin malamin ko malama. Tare da *ilgon yawan ziyarar da za ya yi ko za ta yi.

4. Ayyukkan *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari.

Kafin wani abu, shi *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari, hili ne na tattamnawa. Yana da matsayin biron tarayya na *ungiyoyin adashe a cikin gari. Saboda haka, ya kamata *aramin kwamiti ya :

- Tara *ungiyoyin adashe na cikin gari don a bada labaru kuma kowa ya faùi abin da ya iya ko ya sani;
- Bi-sau-da-*afa ANV wanda yake ko take yi mashi bayani kowanne wata ;
- Kamawa da taimaka ma ANV idan akwai wata matsala;
- Tabbatawa idan *ungiyoyin adashe suna cikin *a'idar abin da horo ya kwatanta;

- Tabbatar da taron *ungiyar yana da nagarta
- Tabbatar da gaskiyar bayanin kuùi na *ungiyar adashe wanda ANV ya bada ko ta bada;
- Sanar da ANV tarurrukka da horo da suka shafi aikinshi waùanda kwamitin ci-gaban gari ya tsaida;
- Rubuta kuka ko matsalolin ANV don ya kama a warware su

5. Ayyukkan mushan gona (CDA)

- Bi – sau – da *afa aikin malami ko malamar adashe :

Bayan sun samu horo, mushan gona yana bin malaman adashe wurin aikinsu, ya tabbata da lalle sun fahinta da horon da suka samu, kuma ya kawo masu, wasu shawarwaru idan suna bu*ata. Bayan horon, mushan gona shi ne na farko ga sa malaman adashe na cikin garinshi hanya.

- Rubuta kuka ko matsalolin ANV, ya aikace su, kuma ya aika su wurin taron wata wata na bin – sau – da *afan binciken dausayoyin yankin Sahel (EDAS) idan babu wani magani.

6. Ayyukkan malaman adashe, da hakkinsu, da kuma nauyin da yake a kansu

Ayyukkan malaman adashe , da farko sune ayyuka sa – hanya :

- Sa – hanya, kuma da horon *ungiyoyin, tare da ya bi abubuwan da

jigunan horo suka *umsa, da kuma yawan lokaci da aka *ayyade ma daùewa horon, cikin yana daratta *ungiyoyin adashe;

- Ya *ulla hulùar aiki da *ungiyoyin cikin halin canza ra'ayi
- Ya yi aikin *warai don ya *arfafa iyawar *ungiya a fannin tsari, cikin ya yi aiki da fusa'ar haùin kai;
- Idan Malaman adashen sun yi karatun lakwal ko na kurdadi : su kama ma *ungiya yin rubutu cikin kayyantana na kuùin zubi da na bashi idan *ungiyar ba ta da magatakarda da ya iya rubutu a na ba shi;
- Yin bi-sau-da *afa na asusu. Ana nuhin su su ri*e bayanin kuùi na asusu(jimillar kuùin asusu , da bashin da aka bada, da jimillar kudin ribar bashin)
- Idan malamin (ko malama) ya yi karatun lakwal ko na kurdadi, ya kamata ya cika takardar *a'idodin *ungiya da kuma takardun bincike na asusu lokacin biyan bashi , kuma ya kama cikin watsa labaru zuwa ga *ididdigaggen kwamiti na tsarin *aramin jari.
- Halartar taron *aramin kwamiti na tsarin *araminjari kowanne wata don a ga tafiyar aikace –aikace ,kuma a tattamnana a kan matsalolin da aka samu cikin wannan watan.

Horo da waye kan *ungiyoyin adashe idan sun tambaya, a kan wasu jiguna da mambobin suka tambaya cikin an yi wata yarjejeniya.

Kuma idan yana iyawa, malamin adashe (ko malamar adashe) yana iya neman ya kafa wasu *ungiyoyi koko ya yarde ùa niyoyin wasu da su kafa *ungiya tare da amincewar kwamiti *ididdigagge na tsarin *aramin jari. Ya kamata, tare da yardar *ungiyar adashe da kuma ta *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari , ya sulfanta huldar da ke akwai da wasu abokan hulùa na horo da na ci-gaba.

Hakkin malami ko malamar adashe :

- Samun horo daga mushan gona
- Samun taimako da shawarwari daga mushan gona kuma daga *aramin kwamiti na *aramin jari idan yana da wata matsalar da ta shafi aikinshi.
- Samun kuùin cin goro daga hannun *ungiyar bayan kowanne taro dangace da horo na adashe.

- Samun alhakinshi daga *ungiyar ko wani gungun *ungiyoyi waùanda suke bu*atar wani taimako ko wani horo na *arin bayani, idan sun yi wata yarjeniya.
- Sakin *ungiyar da ba ta cika al*awullanta
- µin yarda da *arin aikin da *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari za ya tambayar shi ya yi,idan aikin ba ya cikin abin da ya kamata ya yi.

Nauyin da yake a kan malami ko malamar adashe

Don ya kare hakkin *ungiyoyi, ya kamata ANV ya du*a ma wasu, abubuwan nauyi kamar :

- Cika al*awulla (misali : Ranaikun taro) da gamuwa tare da *ungiyoyi
- kar malami / ko malami ya *ilga kuùi lokacin aiki , d.s.
- Bai kamata ba, malami ko malama ya shiga cikin *ungiya. kenan ba ya da incin samun bashi cikin kuùaùe daban–daban (asusu, da kuùin taimako, da kuùin asusu).
- Ba ya iya canza kuùin cin goronshi ba
- Ba ya iya tambayar kuùin cin goro da suka zarce waùanda aka *ayyada tun daga farko.
- Ba ya iya taka *a'idodin dokar *ungiya
- Ba ya iya tambayar kuùin cin goro aikin da bai yi ba
- Ba ya tambayar wasu kuùin cin goro na wani taro wanda bai halarta ba

Ayyuka da hakin *ungiyar adashe

- Ya kamata *ungiyar ta mututta kanta, ta bi hanyar horon da ta zaça, ta daratta malami ko malamar adashe kuma ta cika alkawulla da ta ùauka.
- Ya kamata *ungiyar adashe ta ba ma ANV kayan aiki (kayye, bik, mashin ta lissafi, ds.)
- µungiyar adashe tana da hakin tambayar malamin adashenta aikin *warai. Hulùa da malamin adashe, hulùa ce ta aiki, kenan *ungiya tana da incin *in yarda da aikin wani malamin adashe da bai gamshe ta ba. Sai *ungiya ta shaida ma *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari na garinta da hujjoji da suka kawo rishin jin daùinta.
- Ga kowanne aiki ban da aikin horo na adashe, ya dace *ungiya ta rubuta takardun *ayyadaddiyar yarjejeniya tsakanin ta, da malamin adashe ko malamar, kuma kowa ya sa hannu bisa takardun.

8. Hulùa tsakanin mushan gona, da *aramin kwamiti na tsarin *aramin jari, da kuma *ungiyar adashe

Hulùa tsakanin mushan gona, da *aramin kwamiti na *aramin jari, da malaman adashe da kuma *ungiyoyin adashe, hulùa ce ta aiki tare da canza ra’ayi, da kuma hulùar ci-gaba. Kowanne çangare yana da nauyin da yake a kanshi, yana da hakinshi kuma ya kamata ya cika al*awullanshi. Su malaman adashe, ma’aikatan cikin gari ne wanùanda a ka ba su horo, kuma waùanda *ungiyoyin adashe suka zaça. Amma ba ma’aikatansu ba ne ba.

Ya kamata, malaman adashe su tattala ci-gaba ta hanyar tsari na *ungiyoyin adashe, wanùanda ya kama su ma, su nemi incin kansu, kuma su ùauki niyyar ci-gaban kansu.

Hulùar tsakanin çangarorin daban daban

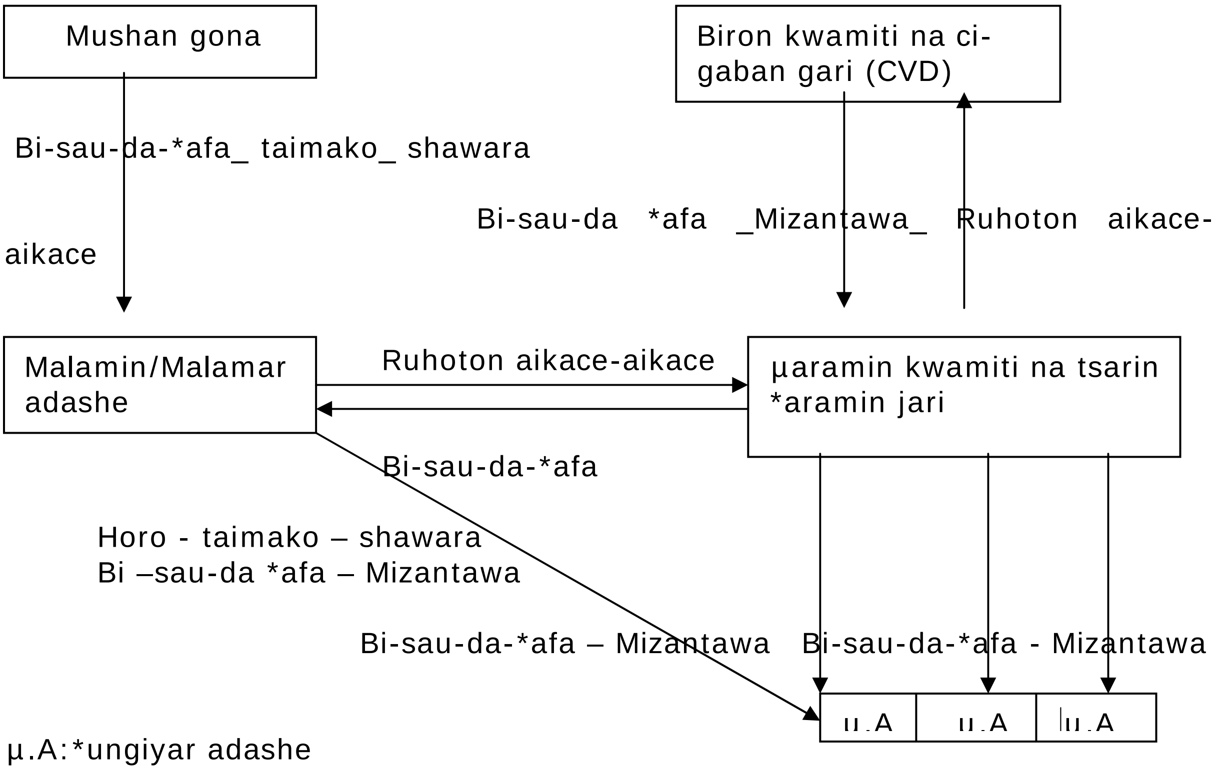

µ.A:*ungiyar adashe

Jigon aiki na 2 : *ungiyoyin karkara da zaman rayuwa na haùin kai

Gurorin wannan kashin :

- Maza da mata su iya kafa *ungiyar adashe tare da bin dokar *asa, da tsara *ungiyar da matsayin *ungiyar karkara mai tafiya da halayen zaman rayuwa na haùin kai

Kayan aiki

Manyan takardu / Babban allo

Karanyo mai ruwa / alli

Fusa'a

Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abubuwan da ya sani ko ya iya.

- Mahimmancin rayuwa ta haùin kai

Mine ne amfanin haùin kan mutane ?

Idan mutane sun haùa kansu, sun fi *arfi, kenan, ta haka suna iya tashi tsaye : - Game da ragewar gudunmuwar gwamnati cikin wasu fannoni na *asa kamar lafiyar (gidajen magani sun zama na biya ne ; kuma tsarin biya kuùin magani ya sanya maganin ya yi wuya. - Game da ja-baya na arziki cikin *asa. *asa tana fama da talauci, kuma ci-gabanta yana tafiya sannu sannu. Kowa ya tashi da kanshi ya nemi ci-gaban kanshi. Kar muane su yi kwanta bisa wasu - Game da sabin tsarin jahohi : Rayuwa da haùin kai ta mutane da yawa ta fi ta mutan daya - Game da ciyo kan matsalolin da suka shafi mutane da yawa ko wasu rukunan mutane - Don su *arfafa hulùar cuùùayyar juna - Don su kayautata rayuwarsu - Don su taimaiki juna - Don su bada ra'ayinsu kuma su kare hakinsu - Don kare kansu, d s.

Mulkin demo*araùiya ya kawo kafa *ungiyoyi iri-iri da niyyar yin aiki tare, don su cimma gurinsu.

Zaman rayuwa na hadin kai yana ba mambobin *ungiyar damar su shiga cikin ùaukar wasu matakai na rayuwar al'umma.

Cikin zamanin yanzu al'umma tana da inci haùa kanta don ta yi aiki. Lalle, wannan damar ta haùa *ai tana iya *ara ma maza da mata, da kuma waùanùa ba su da komi *arfi, saboda yawan mutane yana kawo ùumbin kuùi, kuma ana cewa : mai kuùi sarki ne. Saboda wannan haùuwar da suka yi maza da mata, mambobin *ungiya, suna iya yin irin ayyukkan da yawa kamar tarbace cikin ginin wata rijiya, ko wata makaranta, koko masallaci, ds.

- Don mi ita *ungiyar karkara take tamkar *ungiyar haùin kai

µungiyar karkara *ungiya ce ta haùin kai da wasu mutanen da suke da wani guri ùaya, da suke haùa *arkinsu tare da bin wasu halaye na haùin kai, don su tsara tafiyar da wata *aramar ma'aikata ta ci-gaba.

Halayen na haùi kai masu mahimmanci su ne :

- Tsarin tashi da kanka : ya kamata, mambobin *ungiya su fara dogara ga *arfin kansu
- Kowa ya sa *okarinshi cikin taimakar juna da cuùayya : « Naka, namu ne ; Namu, naka ne »
- %aukakar kowa ta hanyar rishin bambanci tsakanin mambobi, da demokaraùiya da kuma iyauci cikin sana'o'i.
- Inci ùaukar wata aniya da mutunci

Kafa *ungiya yana danganta ga waùanga sharuùùa biyar masu mahimmanci :

- Jin bu*atar kafa *ungiya da yardar mutane ga kafa ta : Tun da farin, ita dai *ungiya, wani tsarin haùin kai me na mutane da mambobin da suka yi niyya su *afa ta, ba tare da wata cilasawa ba. Ba wanda za a iya tilasa ma don ya shiga cikin *ungiya.
- Irin matsaloli da gurorin mambobin su zama iri ùaya : wannan halin ne yake haùe da mambobin. Mambobin suna kafa *ungiya saboda suna cikin wani hali, wanda ya*e sai a haùe za a iya kyautata shi. Kenan gurinsu ya zama ùaya.
- Kowanne mamba ya ùauki al*awali na shiga cikin tafiyar da *ungiyar : Ta haka ne *ungiyar za ta samun *arhin ciyon kan matsalolin da suka sa aka kafa ta.

- Rishin bambanci tsakanin mambobin da tsarin tafiyar aikin *ungiyar ta hanyar demokaraùiya : haki mambobin *ungiya ùaya suke, cikin kowanne aiki da *ungiya ta aikata.

Kowa yana da mi*ami daidai, kuma suna iya wakilta wanda suke so, cikin hanyar demokaraùiya.

- Daidaitaka tsakanin mambobi game da amfanin *ungiya da *uma yarda da wani hatsari da yake iya samuwar da *ungiyar.

Jigon aiki na 3: Kafa *ungiyoyin adashe da tsarin tafiyar aikinta

Gurorin wannan kashin:

- Da maza da mata su iya bada ma'anar *ungiyar adashe kuma su iya *auyace halayenta.
- Su gane da tsarin kafa *ungigoyin adashe kuma da tsarin tafiyar da aikinsu.

Kayan aikin

Manyan takardu / babban allo

Karanyo mai ruwa / alli

Fusa'a

Mahalarta, su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abubuwan da ya sani ko ya iya.

1. Kafa *ungiyar adashe

1.1. Ma anar *ungiyar adashe

µungiyar adashe, wani tsarin hadin kai ne na *ayyadadden yawan mutane,waùanda suka yarda cikin halin daidaitaka, su taru su gama *arhinsu, da gama abin hannunsu don su cimma wani gurinsu ta hanyar wata *ungiya da za su kula da ita cikin hanyar demokaraùiya.

Gurin *ungiyoyin adashe shi ne na tattarawa, da hihita kuùin tsimi na gari da kuma *arfafa aikace-aikace masu amfanin na mambobinta ta hanyar tsarin bada bashi na gida.

- Irin halaye ùaya tsakanin *ungiyar adashe da wani tsarin haùin kai na karkara.

µungiyar adashe	Tsarin haùin kai na karkara
- Shiga *ungiya ba tare da cilasawa ba - Daidaitataka tsakanin mambobin - Gurori da bu*atoci iri ùaya - Haùa kayan aiki wuri ùaya - Tsari da larwai ta hanyar demokaraùiya - µungiya mai aiki da dokar *asa	- Shiga *ungiya ba tare da cilasawa ba Daidaitataka tsakanin mambobin - Gurori da bu*atoci iri ùaya - Haùa kayan aiki wuri ùaya - Tsari da larwai ta hanyar demokaraùiya - µungiya mai aiki da dokar *asa

- Halayen *ungiyoyi adashe

- Cikaro – cikaro na wani lokaci (na sati, na kwana sha biyar, na wata)
- Kayyadadden yawan mutane (30 zuwa 35)
- Sau*a*awa ga tafiyar da harakokin daga su mambobin
- Mambobin, su zama dukan su cikin gari ùaya suke zamne
- Tsari larwai na jama'a.

1.2. Kafa *ungiyar adashe

- Tsira *ungiyar adashe da matakan kafa ta

Tsira *ungiyar adashe yana yiyuwa ta hanya iri uku :

- Idan mata da maza ko maigari sun tambayi taimakon malami ko malamar adashe

- Daga neman malami ko malaman adashe

- µungiyar adashe ta tsira kanta da kwaikwayon wata *ungiya.

Ga matakan kafa *ungiyar adashe :

- Tarurruka na farko na bada bayani tare da hukuma ta bariki da ta gargajiya

- Tarurruka na farko tare da maza da mata don a ba su su bayani bisa tsarin adashe.

- Sharuùùa cilas na kafa *ungiyar adashe
    - Babu cilas
    - Yarda da biyar kuùin cin goro na malamin adashe
    - Yarda da lokacin da aka *ayyade na horo
    - Yarda da *ayyadadden yawan mambobi (mambori 35)
    - Yarda da taruwa lokaci lokaci
    - Yarda da zaçen kwamiti na tafiyar da harakoki, da kwamiti na larwai, da kwamiti na aikatawa
    - Yarda da rubuta *a'idodin *ungiya kuma da amince da su
    - Yarda da bin dokar *ungiyar karkara
    - Yarda da zaçen guri na tare.

A lura : ya kamata a ce *ungiya tana da waùannan kayan : tabarmi, da kwanoni, da akwati na *arhe ko na katako da kiluluwa uku, da mashin ta lissafi, da kayye da kuma bik.

Hujjojin cika waùannan sharuùùan su ne :

- Horon da za ya ba *ungiya ilimin da za ya sa ta tafi da kyau kuma ta zama mai amfani ce na ci-gaba

- Horon na cikin gari wanda za a sa tsarin adashe ya yi *ar*o
- µa'idodin *ungiya wanùanda za su sa *ungiya ta samu *a'idodi.
- Kwamitin tsari wanda za ya aza shugabanin *ungiyar
- Sa *ungiya, bisa hanyar doka don ta samun yi aiki da wasu abokan hulda
- Gurin ci-gaban na hangen arziki da wadata.

A) Sassan *ungiyar adashe

❖ Babban Taro

Duk wanda yake cikin *ungiyar adashe, yana zama cikin mambobin Baban Taron. Babban Taro shi ne sashen *oli ,saboda dukan mu*ammai suna cikin hannunshi.
A Babban Taro ake zaçen dukan shugabannin masu kai bayani wurin babban taron.
Cikin *ungiéar dukan mambobi hakinsu daidai suke.
Kowanne mamba yana da incin ya yi zaçe ko ya yi takara don a zaçe shi cikin tafiyar da çangarorin *ungiyar. Babban Taro shi ne yake kula da aikin kwamitin da za ya kafawa.
Idan kwamitin ba ya yin aikin shi da kyau, ya kamata babban taro ya sauya shi. Babban taro kaùai ne ya kamata ya sauya shi. Idan ba a yi aiki ba da *a'idodi, Babban Taro yana iya gayyata wani taro na gaugawa inda za a tattamnawa bisa wasu matsaloli kuma a ùauki wasu matakai.
Kowanne mamba yana da izini kawo wata magana wurin taro kuma a tattamna bisa gare ta. Ana tattamnawa bayan harakokin kuùi. Haka, ana iya gayyata taron gaugawa. Masu yawa sune su ne suke rinjaye idan za a ùaukar wani mataki.

❖ Kwamitin tafiyar da harakoki

Wannan kwamitin ya *umshi wasu mutane cikin mambobin *ungiya da waùancan kingin mambobin *ungiyar suka zaça lokacin Babban taro. Waùannan mutanen su ne suke kula da tsari da kuma tafiyar da aikace-aikace da tsarin arzikin *ungiya.
Ana zaçar mambobin kwamitin tafiyar da harakoki, bisa kan iyawarsu da kyakkyawan halayensu, amma ba don mu*aminsu ba cikin gari.
A *aramin ta*adiri, wannan kwamitin ya *umshi mutun uku : shugaba ùaya, da ma'ajin kuùi ùaya, da magatakarda ùaya. Suna kai bayani wurin Babban Taro.

- Kwamitin larwai

Wannan kwamitin yana kama ma kwamitin tafiyar da harakoki. Ana zaçan shi lokacin Babban Taro da irin halayen kwamitin tafiyar da harakoki. Aikinshi, shi ne ya bincika lissafin kuùi, da zubi, da biyan bashi, da jimilar kuùi ,gada farawar taro kuma da *arshen taro. Kuma kwamitin yana ri*e kiluluwan asusu (Mutuman da aka fara zaçe, shi za ya aje kile guda wurinshi...)

Kwamitin ya *umshi mutun uku, kuma yana ba babban taro bayani. wannan kwamittin, da na tafiyar da kungiya su ne suka fi aiki saboda su ne aka kafa don tafiyar da kuùin asusu tun da farko har *arshe.

B. Tafiyar *ungiyar adashe

Tafiyar *ungiyar adashe tana tsare kamar haka : taro kowanne sati, da harakokin kuùin asusu, tsarin larwai na cikin Babban taro, da halin aiki cikin *a'idodin *ungiya, da matsayin mambobin har *arshen wa'adi, da kuma yin amfani da arzikin *ungiya ga ci-gaban mambobin.

- Taro

Baban taro ne yake *ayyade yawan tarurru*a. A lokacin nan ne ake zuba kuùin tarbace kuma ake yin harakoki adashe (bada bashi da ramkar bashi). kamar yadda aka tsaida cikin waùannan tarurrukka ne malami ko malamar adashe yake bada horo bisa wani jigo. Duk a cikin wannan lokacin ne ake ciyon kan wasu matsaloli kuma ake ùau*ar wasu matakai.

A lura : Shawarar da ake iya badawa ita ce µayyade bashi na tsawon sati 4. Amma *ungiyar adashe tana da incin zaçar halin bada bashin, koko ta dangatar da bashi ga lokacin da ake ciki (rani damana ds.) Ga yadda aka lura, wani gami, *ungiyoyi na barin taro lokacin kaka ko su shirya taro dangace ga halin da suke ciki. Hadda hakan nan, yana da amfani a *arfafa faùi mahimmancin tattara kuùi.

- Kuùi da kayan aiki

Ana haùa kuùin da kayan aikin *ungiya da :

  - tarbace (babban taro yana *ayyade lokacin). Zubin kuùin da mambobi ne suke yi yake cika asusun *ungiya. Ana amfanin da kuùin don a ba mambobin *ungiya wani ùan *aramin bashi.

- ribar da bashi yake kawowa. Yawan ribar bamban yake daga wata *ungiya zuwa wata. Yawancin lokaci ribar tana tashi daga kashi 5 bisa ùari zuwa kashi 10 bisa ùari
- Kuùin tara na waùanda suka taki *a'idodin *ungiya
- Sakamakon wani aikin jama'a : ajiyar wasu *aya, da gonakkin taro, ds.
- Kayan aiki : kayan aikin da *ungiya ta saye (misali akwati) da ake sawa cikin arzikinta
- Kuùin shiga cikin *ungiya da suke tara kuùin asusu na mambobi ne, amma ribar ta *ungiya ce
- Kuùin taimako : idan an ga dama, ana haùa kuùi na tarbace waùanda za a taimakawa ga wata kyauta

- Hanyar doka : kundin *a'idodin *ungiya

Doka mai lamba 97-067 ta 9 ga watan nobamba 1996 wadda take tsara *ungiyoyi karkara, ita ce ake aza ma *ungiyoyin adashe. Hanyar kafa irin *ungiyoyin biyu, da hanyar amincewa da su duka ùaya suke.

Takardun kundin *a'idodin *ungiyoyin adashe su ne :

Matsayi da kundin *a'idodi

µa'idodin da suke tsara tafiyar da *ungiyar adashe suna nuna waùannan bayyanan :

- Sharuùùan shiga cikin *ungiya
- Sharuùùan bada bashi da ramkon bashin
- Matakan da za a ùauka idan wani mamba ya hita daga cikin *ungiya
- Hukumci
- Matakan ùauka ga mutuwar wani mamba mai bashi ko maras bashi
- Kuùin taimako
- Gurin asusu
- Kuùin asusu

Matsayin *ungiya takarda ne na hukuma, wanùanda suke *ara bayyana abubuwan da suke cikin *a'idodin *ungiya (misali cikinl takardar *ari) kuma waùanda *ungiya take bu*ata don ta samu amincewa wurin hukuma.

Jigon aiki na 4 : Kafa sassan shugabanci na *ungiyar adashe

Gurin wannan kashin:

- Maza da mata su gane da aikin sassan shugabanci, da mukamin mambobinsu
- A zaçi kwamitin tafiyar da harakoki da na larwai
- Maza da mata su gane da nauyin da aka tsaida ma kwamitoci da sauyawarsu.

Kayan aiki

Manyan takardu/Babban allo

Karanyo mai ruwa

Fusa'a

Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abubuwan da ya sani ko ya iya.

µananan wasannin kwaikwayo

1. Zaçen mambobin kwamiti

Wasar kwaikwayo ta 1 : Nauyin a kan kowanne mamba A garin Garou, mutane sun ùauki niyya su kafa wata *ungiya. Ga taro na farko, malamin adashe ya ùauki kuùi ya mi*a ma mutunan da ya tsohe ma kowa. Tshohon, ya amshi kuùin kuma ya tafi gida. Da ya isa gida, ya gina rame, ya sanya kuùin. Da ùanshi ya gani, ya yi jiran fitarshi sa'an nan ya ùauke kuùin, ya je ya kashe su. Ga taro na biyu malamin adashe ya makara saboda kekenshi ya lalace. Mutanen sun iso, kuma sun zuba tarbacensu bisa tabarma. Da yawa cikin mutanen suna sauri su koma, wasu sun koma nan da nan, wasu kuwa taki za su kai gona, wasu kuma suna da harakoki gida,ds. Wurin kilga kuùi, kuùin ba su cika ba, amma dukan mutanen da suke a nan sun tabbata da sun zuba kuùinsu.Sun aiki wani ya je wurin mutumen da suka ba ajiyar kuùi ga taro na farko ya amso kuùin amma ya dawo ba ko dala .

Mine matsalar waùannan mutanen ? *aka za a kiyaye wannan abin ya faru ?

Wasar kwaikwayo ta 2 : Mahimmancin mu*ami da mahimmancin kyakkyawan halayen waùanda aka zaça. Wani labari ne na garin Garon. Da, mata su 36 ne, yan,zu sun kai su 45, har ya kai su raba *ungiyar biyu. Matan *ungiyar ta biyu sun zaçe ùiyar mai gari, wata mace mai kunya *warai. Malamar adashe ta yi ba*in *o*arinta don ta kwatanta masu cewa shi mu*amin shugaba yana son mace mai kuzari, wadda take iya tsara taro, ta kawo kwanciyar hankali, ta iya wakiltar *ungiyar wurin wasu ba*i wanùanda ba su cikin *ungiyar ds. Sai dai daga baya da matan suka gane suka sake wata shugaba. Amma sun çata lokaci tunda sai da aka sake wani horo zuwa sabuwar shugabar.

1.1. Zaçen mambobin kwamitin tafiyar da harkoki

Babban taro yana *ayyade ayyukka da kyakkyawan halaye da ya kamata ga kowane mu*ami kafin a fara zaçen.

- Shugaba (namiji ko mace)

Ga ayyukkanshi

- Ja gorancin jama'a
- Shirya wurin taro
- Shugabancin taron
- Yin tarihin *ungiyar
- Sa a bi *a'idodin *ungiya
- Aje kile guda na asusu wurinshi
- Wakiltar *ungiyar a waje
- Kare haùin kan *ungiya
- Warware rikici cikin *ungiyar in akwai shi

Kyakkyawan halayenshi, su ne :

- Ha*uri
- Samun dama a kowane lokaci
- Iyauci
- Kuzari
- Tunani (*wa**walwa)

- Mai faùi a ji ,kuma mai sauraren mutane
- Mai iya tarihin *ungiya, ba ya da mantuwa
- Wanda yake iya zuwa wani gari idan akwai wata bu*ata

- Magatakarda (namifi ko mace)

Ga ayyukkanshi :

- Kiran kowane mamba da lambarshi wurin zubin kuùi
- Ba mambobi bashi
- Rubuta lissafi cikin kayye idan wannan yana yiyuwa
- Yi ma malamin adashe, bayani a rubuce a kan harako*in adashe
- Aje kile guda na asusu wurin shi
- Kula da takardun na tafiyar da harakokin *ungiya da kuma wasu takardu na shaida.

Kyakkyawan halayen shi, su ne :

- Ha*uri
- Samun dama a kowane lokaci
- Iyauci
- Tunani (µwa**walwa)
- Mai iya yin lissafin *ilgo kuma ya iya yin bayani a rubuce
- Idan son samu ne, a ce ya yi karatun lakwal ko nai kurdadi
- Iya yin lissafi da kyau

- Ma ‘ajin kuùi (namiji ko mace)

Ayyukkan shi su ne :

- Aje kuùin *ungiya wurin shi
- Tsare kuùin *ungiya da kyau
- Bin harakokin asusu da kyau don ya tabbatar da jimilas kuùin da aka ce suna cikin asusu a *arshen taro lalle tabas haka ne cikin asusun

Kyakkyawan halayen ma’ajin kuùi.

- Ha*uri
- Samun dama a kowane lokaci
- Iyauci
- Mai tsare asiri

- Yana da gida mai kariya

A lura : Idan kuùi sun çace laihi yana kan kwamitin tafiyar da *ungiya gaban babban taro. Babban taro yake zaçar mataimakin shugaba, da mataimakin magatakarda, da mataimakin ma'ajin kuùi. Ana zaçar mataimakan don su canji wanùanda aka fara zaçen idan ba su nan, cikin wannan halin ayyukkan nasu ùaya ne, kuma ya kamata a ce suna da irin kyakkyawan halayensu.

1.2. Zaçen kwamitin larwai

Kwamitin larwai yana da shugaba, shi ne wanda aka fara zaça. Shi yake aje kile guda na asusu wurinshi. Ayyukka da kyakkyawan halayensu mambobin uku za a zaça ùaya ne.

Ga ayyukkansu:

- Larwai / sake *ilga kuùin zubi da kuùin ramkon bashi
- Larwai / sake *ilga riba da kuùin tara
- Larwai / sake *ilga kuùin da suke cikin asusu da farko, kuma da *ashen kowanne taro
- Shaida ma shugaba yawan kuùin da aka sake *ilgawa
- Ga shugaban kwamitin: aje kile guda na asusu da za ya gwadi ga kowanne taro, ya buùa asusu kuma ya ruhe shi
- Faùin gaskiya game ga lissafi kuùi

Ga kyakkyawan halayenshi:

- yardaden mutun
- Iyauci
- Iya *ilgo da kyau da yin larwai na *warai (tare da kingin mambobin. A gwadin kuùin lokacin *ilgo)
- Samun dama duk lokaci

A lura : Idan kuùin sun çace, laihi yana a kan kwamitin tafiyar da *ungiya

A *arshen dukan zaçen, waùanda aka zaça na kwamiti daban daban suna fitowa hili gaban babban taron don a gane su.Kowanne mamba na kowanne kwamiti yana fitowa ya faùi sunanshi kuma ya kwatanta ayyukanshi.

2. µayyadewa da amincewa da halin tsari

Halin tsari lokaci ne da babban taro yake *ayyade ma wasu kwamitoci masu nauyin tsarawa da tafiyar da harakokin arzikinsu da aikace – aikacensu.

Wannan halin tsarin yana sa mambobin kwamitoci su samu kuzarin yin aikinsu da kyau. Yana sawa kuma a kauce ma wata za*ewa daga wasu mambobi da za su ji kamar ba a iya yi ba da su ba.
Halin tsari da yake yana kawo sauyi mambobi lokaci lokaci, yana sanya kowa ya gwada iyawarshi.

Ga wasu misallen na halin tsari na wasu *ungiyoyi: kamar kwamitin da aka zaça tsawon shekara 3 ,idan mutane ba su ji daùin aikinshi ba bayan shekara 3, to ba za su komawa ba su zaçe shi ga karo na biyu.
Ana iya ùaukar misali bisa wurin ùibar ruwa : Idan garin yana da wurin ùibar ruwa na zamani da aka yi da *o*arin al'umma da kuma na kwamitin tafiyar da *ungiya, to ana yaba aikin kwamitin dangace da tattali wurin ùibar ruwa, da kuma faùin gaskiya ga lissafin kuùi. Mutanen gari suna iya ùaukar niyyar su ri*e wannan kwamiti idan aikin da ya yi ya , ya yi kyau.

Ana rubuta daùewar halin tsarin wakilta cikin *a'idodin *ungiya.
Halin tsarin yana iya zama bamban daga wata kungiya zuwa wata.
A *yale mambobi su zaçi irin halin tsarin da kansu, tare da an kwatanta masu kar lokacin ya yi tsawo *warai, kuma kar ya yi *aramci *warai.

Ga *arshen kowanne halin tsarin ya kamata babbar taro ya gamu don ya mizanta kwamitin. Wannan taron za ya bada dama, a yi bayanin a kan abin da kwamitin ya aikata, abin da ya yi kyau da abin da bai yi kyau ba. Game da abin da bai yi kyau ba, a gano da hujjoji da suka kawo haka, kuma a ga, da, *a*a ya kamata a yi. Wannan taron za ya sa a yi lissafi idan a *ara yi ma kwamitin da aka mizanta yarda koko ba za a zaçar shi ba ga karo na biyu.

Kwatanci : Irin tafiyar da taron harakokin adashe
Kwamitin tafiyar da *ungiya da kwamitin larwai kowanne yana zamne bisa tabarma daban, kuma suna zamne gaba ga kingin mambobin. Akwai kwanoni 3 masu girma daban gaban kwamitocin 2.

- Babban kwano, na kuùin ramkon bashi ne
- Madaidaicin kwano, na kuùin tarbace ne
- µaramin kwano ,na riba ne
- Gwangwani cape na kuùin taro ne

1. Buùa taron : Shugaba ya shaida buùewar taro : ya yi ùan tarihin *ungiyar (sunan *ungiyar, ranar fara aikinta, ranar da ake taro, yawan mambobinta, ds.)
2. Abubuwa da taron za ya tattamnawa a kansu : Magatakarda ya shaida abubuwa da za a tattamnawa a kansu ga taron, kuma ya tambaya idan akwai cikin mambobi waùanda suke fata a tattamna a kan wasu abubuwa bayan harakokin adashe. Idan akwai zancen kuùin taimako,sai ya shaida ma mutane bashin da aka bada cikin satin.
3. Buùewar asusu da larwai : Ma'ajin kuùi yana mi*a ma kwamitin larwai asusu, kwamitin yana buùa asusu, yana *ilga kuùin, yana shaida ma shugaban kwamitin tafiyar da *ungiya wanda shi ma za ya shaida ma *ungiya.
4.Zuçin kuùi : Shugaban ya fadi somawar zubin *uùi, magatakarda yana kiran mambobi wanùanda ùaya ùaya, kowa ya bada zubinshi.ya *ilga kowane zubi, ya zuba shi cikin madaidaicin kwano kuma ya rubuta kuùin koko ya ri*e su cikin *anshi. A lura : Idan dai, ana cikin lokacin horo, kuma malamin adashe yana nan, to mambobi za su ba shi *uùin cin goron tare da sun zuça kuùin tarbacensu
5. Larwan zubin kuùin : A *arshe, magatakarda za ya lissafa kuùin, ya bada su duka ga hannu kwamitin larwai don yin larwai-
Masu bincike suna *ilga jimillar zubin kuùi, suna shaida ma shugaba wanda shi ne yana shaida ma kingin mambobin.
Sa' an nan shugaba sai ya ba malamin adashe kuùin cin goro
6. Ramkon bashi : Shugaba yana shaida farin biyan bashi. Magatakarda yana kiran mambobi wanùanda za su biya ùaya ùaya. Magatakarda ya sa kuùin ramkon cikin babban kwano, kuma ribar cikin *arami kwano cikin yana zubowa yana *ilgo. Ya yi jimillar kuùi ya mi*a ma kwamitin larwai , don su ma, su yi larwai. Magatakarda ya rubuta cikin kayye (da shaida in ya kamata) ko ya ri*e cikin kai. Kamar kuùin zubi, haka jimillar kuùi sai kwamitin larwai ya tusa su, kuma ya shaida ma shugaba. Shi ma ya shaida ma mambobin.
7. Ana tusa jimillar kuùin tare da masu bincike :
Magatakarda yana faùin abin da yake cikin asusu, da yawan kuùin ramkon bashi, da riba , sa'an nan ya yi jimilla.
8. Bada bashi : shugaba yana faùin farin bada bashi. Magatakarda yana tambaya mambobi yawan bashi da aka tambaya, sai ya yi jimilla tare da babban taro.
9. Magatakarda yana kwatanta bashi da aka tambaya da *uùin da ke akwai cikin asusu. Idan bashin ya fi abin da yake cikin asusu, sai ya ci-gyara game da bashi da aka tambaya. Yana bada bashi cikin ya faùi sunan wanda ya ùauki bashin, da

kuma yawan kuùin da ya ùauka. Kafin a mi*a ma mai ùaukar bashin *uùin, sai kwamitin larwai ya tusa kuùin.

10. A *arshe, magatakarda yana yin lissafin yawan kuùin bashin da aka bada, kuma sai shugaban ya faùa ma *ungiya kuùin.

11. Larwan asusu : kwamitin larwai yana *ilga kingin kuùin, ya sa su cikin asusu, amma cikin halin da yawan kuùin daidai suke da abin da magatakarda ya gani cikin kayye (idan yana kayye).

12. Kwamitin larwai yana ruhe asusu ya ba ma ma'ajin kuùi shi.

13. Shugaban yana shaida ma babban taro abin da ya yi kingi cikin asusu.

A lura : Shi ma'aji kuùi, da ya taça kuùin, aikinshi, ya aje kuùin wurinshi, kuma ya faùi yawan kuùin wurin taro. Yana hankali da lissafin harakokin asusu da ake yi cikin taron, don ya tabbata da yawan kuùi da aka faùa a *arshen taro, lalle su ne a cikin asusu.

Jigon aiki na 5 : *a'idodi da matsayi *ungiyar adashe

Gurorin wannan kashin

- Maza da mata su fahinta da mahimmancin *a'idodin *ungiya kuma su gamu da baki ùaya su rubuta dukan bayanan.
- Maza da mata su fahinta da mahimmancin matsayun *ungiya kuma su rubuta su.

Kayan aiki

Manyan takardu / Babban allo

Karanyo mai ruwa / alli

Irin takarùar *a'idodi da matsayin *ungiya

Fusa'a

Mahalarta su yu hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abin da ya sani ko ya iya.

1. Ma'anar *a'idodi da matsayin *ungiya , da rubuta su da kuma amincewa da su.

µa'idodin *ungiya, wasu ùumbin *a'idodi ne da ùungiya ta tsara kuma saboda amfaninta. Waùannan *a'idodin da suke tsara zaman *ungiyar , ya kamata a *ayyade su, a yarda da su, kuma dukan mambobin *ungiyar su yi aiki da su, don a tafiyar da aikace –aikacen *ungiyar da kyau. Ya kamata, *a'idodin *ungiya su iya hangen nesa, su gano dukan irin matsalolin da za su fuskantar kungiya don su rubuce su tare da aiki da abin da suka sani ko suka iya.

Ba a yi ba da *a'idodin *ungiya ba, kafin a rubuta matsayinta.

Wasar kwaikwayo ta 1. Cikin mambobin *ungiyar garin Dadikai, akwai waùanda kullum da makara suke zowa. Wasu kuma, suna aiko kuùin tarbacensu ga hannun wasu mambobi, wasu kuma suna surutu da yawa kuma suna watsewa kafin taro ya *are. Yawanci tarurrukan suna taçalçalewa saboda yawan kai-da –kawo. Mi kuka gani ga wannan *ungiyar ? µa*a za a yi don kar mambobi su watsa wannan muguwar sarar ?

A yi lura da su *a'idodin, suna da mahimmanci ga *ungiya saboda suna sanya :

- A *ayyade hanyoyin tafiyar da *ungiya da kyau
- µayyade matakan da za su kiyaye matsalolin da za su iya hana ayyukkan *ungiya su tafi da kyau
- Yi ma mambobin da suke taka *a'idodi hukumci
- Jittar da mambobin tsakanin su ,

❖ Sharuùùan zama mamba

<u>Misalin sharuùùan zama mamba</u>.

- Zama cikin gari
- Tarbiya ta gari (iyauci)
- Ha*uri
- Halartar kowanne taro

Malamin adashe yana iya taimaka ma mutanen gari don su iya yin riga-kafi game da wasu matsaloli tare da ya yi masu irin waùannan tambayoyin : A na iya yarda mutuman da yake da wata jayayya da koti ya zama mamban *ungiya ?
Ana yarda da mamba da za ùaukar hannu biyu (tarbace da yawa)?
Idan wani mamba yana iya ùauka hannu da yawa , misali hannu uku, kenan yana iya tambaya bashi uku ?
Mamba da yake tarbace har sau uku, ya fi *arfi *uri'a wurin babban taro ?
Cilas ne zuwa wurin taro ?
Cikin wane hali ake iya ma mamba da bai zo taro ba gafara ?
Idan kau, babu gafara, wane irin hukumci za a yi mashi ?

❖ Tarbacen kuùi (cikaro – cikaro)

Abin tarbace ya danganta daga jahar *ungiya ko daga *arfin mambobin. Cikin kaka, idan *ungiya tana yin aikin ajiyar cimaka cikin rumbuna, to, wasu mambobi suna bada hatsi maimakin tarbacensu. Irin wannan tarbacen, yana da nashi amfani kuma yana da nashi matsala.

Matsalar ta irin wannan tarbacen ita ce ta rasa kuùi cikin asusu ko kuskure cikin tafiyar da harakokin asusu (tun da tarbacen hatsi a ana sanya shi cikin asusu a zaman kuùi kuma ana sanya shi cikin rumbu a zaman ajiya.) Ya kamata mambobin su yi nazari bisa irin wannan tarbacen don a kauce ma wasu kurakuri ko wani rikici.

❖ Misalin sharuùùan bada bashi cikin wannan labarin :

Labari : Sahiya mambar ce ta *ungiya mai sunan So Na Ka. Tana daùewa kafin da zo wurin taro, amma duk lokaci tana aiko da kuùinta. Yau, ranar juma'a ce, jajibirin bikin jikanta ne na farin. Yau kuma ranar taro ce na *ungiya. Kamar yadda ta saba ta ba ma*wabciyarta dala ishirin tamkar kuùin tarbacenta, kuma bayan haka ta ce ma makwabciyar, ta tambayar mata bashin jika goma don ta yi tuyar waina ta biki. Sati da ya wuce, *ungiya ta ùauki wasu matakin sauya *a'idodin *ungiya. Kamar yadda sabin matakkai suka *ayyade, an *i amana da tambayar bashin da zali ta yi.

Wa a dace ya ùaukar bashi ? Cikin waùanne irin sharuùùa ? har sau nawa ake iya ùaukar bashin?
µa*a ake ùaukar bashin ? (kullum ga babban taro)

Ga wasu sharuùùa kaùan na bada bashi :

- Bu*atar bashin,
- Zama mamban *ungiya,
- Iya biyan bashin,
- Ya zamato mamban yana halarta wurin taro duka, d.s.

❖ Sharuùùan biyan bashi :

Misalin sharuùùan biyan bashi da riba cikin wannan labarin :

Labari : Hadiza ta ùauki bashin jika ishirin. Wajan biya ta maida jika goma kawai, kuma tana son *ara ùaukar wani bashi. µa*a za a yi ?

An *ayyade wa'adin biyan bashin tsakanin sati 3 zuwa sati 8 ,kuma ita ribar (ruwan kuùin) tsakanin kashi 5 zuwa 10 cikin ùari.

Tarar rishin biyan bashi cikin wa’adi, tana kai daidai da riba, ko rabin riba ko biyunta.
~aushe ne wa’adin biyan bashi ?
Nawa ribar take tashi (ruwan kuùin) ?
Wace irin tara ake yi idan ba a biya ba ?

❖ Tara

Tara tana tamkar hukumci ne na cikin *a’ida wanda za a biya da *uùi ko wasu kaya. Ita tare ana yin ta ga mutunan da ya taka doka ga babban taro. Tana iya sa a rage taka doka saboda kamar an yi ma mutun hukunci ne.
µungiya take yanke kuùin tara. Ana iya biyan tarar wurin taron zubin tarbace ko wurin taron harakokin asusu.
µuùin tara, kamar yadda ribar kuùi take, suna *ara yawan kuùin asusu. Sun zama kuùin mambobi ba bambanci.

❖ Hukumci

Hukumci ga halin :

- Makara wurin taro ………………………………….
- Mantuwar lamba …………………………………..
- Rishin zowa wurin taro babu dalili ……………….
- Surutu ……………………………………………….
- Rishin tuna kuùin cikin asusu …………………….
- Idan wani mamba ba ya aikinshi da kyau ………
- Makara ga zubin *uùi ……………………………..
- Rishin biyan bashi ……………………………………
- Rishin biyan bashi har karo biyu …………………….
- µin biyan bashi ………………………………………….
- Mamban da ya*e ri*e bashi i bayan wa’adodi da yawa……

❖ Kuùin taimako

Ba cilas ba ne a yi girka waùannan kuùin. Ana haùa su da tarbacen mambobi sau ùaya kawai, kuma *ungiya take *ayyade yawan kuùin. Suna iya amfani ga rishin lafiya wani yaro ko ga mutuwar wani ùan uwa , d.s. Bashi ne marar ruwa da ake badawa ,bashin da *a’idodin *ungiya sun *ayyade lokacin biyan shi. Waùannan

kuùi aje suke cikin asusu, ba a bada su ga irin bashi yau-da–kullum, kuma tsarin aiki da su na lokaci lokaci ne.

A lura : Lissafin wannan kuùin yana a rubuce cikin kayyen bashi.

- Tarbace na cilas

Wani tarbace na cilas ga kowa wanda sau ùaya ne ake zuba shi tun ga kafa amintattar *ungiya irin ta karakara. Wannan tarbacen yana zaman kuùin shiga cikin *ungiya . Kowace *ungiya take *ayyade yawan kuùin. Ana maida ma mamba da ya fita daga *ungiya waùannan *uùi (rabi ko duka).

Ana iya bada irin bashin yau-a kullen da waùannan kuùin amma ya kamata a rubuta lissafinsu cikin kayye dabban.

Gurorin da aikace aikace

kamar yadda aka saba gani , mambobin *ungiyoyi sun fi son su raba kuùin tsimi da na ribar kuùi (ruwan kuùi) bayan wani ùan lokaci (kamar wata takwas duk shekara) saboda suna tsoron lokacin shibka, da wata matsalar sabga, da manyan sallolin musulmi, ds). Yawanci lokaci sai bayan an yi rabon farko, mambobin suke suke tarkar wasu ayyukka (ajiyar cimaka, ds). Daga kuma wannan rabon farkon suke tabbatawa lalle kuùin asusun ashe nasu dai ne.

Ba take yanke ba, mutane (maza da mata) suke iya *ayyade wani guri da kuma wani aiki cikin ayyukkan tare : Don haka idan ya kamata a bar su, su yi lissafi tukana.

Da an *ayyade *a'idodin *ungiya, ya kamata a rubuce su cikin harshen da kowa yake ji kuma a ba kowa wannan kundin. Yawancin mambobin *ungiya ba su iya karatu da rubutu ba. Don kar a mance *a'idodin *ungiya, malamin adashe yana iya tambayar kowanne mambobin cikin su ya ri*e bayani guda na cikin *a'idodi, kuma ya faùe shi ga taro na gaba , a tattamna bisa shi har ma a iya canza shi.

2. Ma'ana da rubuta kundi matsayin kungiya

Waùannan takardun sune suke tabbatar da zaman doka na *ungiya game da wasu mutanen waje. Wannan kundin yana ùauke da labaru bisa tsarin *ungiya, da irin *ungiya da kuma gurinta. Yana ùaya daga cikin takardodin da za su sa hukuma ta amince ma *ungiya, ya sanya *ungiya ta zama sananna a gaban hukumomi na *asa, da wasu mataimakan kuùi da kuma wasu abokan hulùa.

Malamin adashe ya gwadi irin kunùin matsayi. Ya karanta, kuma ya bayyana wasu kanun kundin. Irin wannan kundin matsayi irin shi ne *asar Nijar take so. µungiya tana iya *ara wasu bayanai idan tana so.

A lura da cewa da kuùin matsayi da kundin *a'idodi kundaye ne da suke cilas ga zaman doka na *ungiya.

kwatanci : Rubutun *a'idodin *ungiya da cin gyaran wani kundi na kwatancin matsayin *ungiya.

Jigon aiki na 6 : Hanyoyi samun amincewar hukuma da *ungiyoyin adashe.

Gurorin wannan kashin :

- Maza da mata su fahinta da mahimmancin amincewar hakuma kuma su san hanyoyin bi, na samun yardar doka ta kungiya.

Kayan aiki

Manyan takardu / Babban allo

Karanyo mai ruwa / alli

Fusa'a

Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abin da ya sani ko ya iya.

1. Mahimmancin amincewar hukuma wurin *ungiya

- Mine ne amfanin amincewar hukuma ?
  - Don *ungiya ta yi aikinta cikin daratta doka da *a'idodin *asa
  - Saboda *ungiya ta zama sananna wurin hukuma, da wurin abokan hulùar ci-gaba da yawa , ds.
- Amincewar hukuma,mi take sa *ungiya ta yi ?
  - Ta samu buùa kont na kuùi cikin banki
  - Ta samu shiga wurin ma'aikatun bada bashi ko na tsarin *aramin jari, kuma ta gyara hulùa da abokan aikin ci-gaba (kamar *ungiya ta *asa, da *ungiyar hulùar *asa da *asa, koko da wasu masu hannu da shuni)
  - Ta iya kai *ara wurin koti idan tana da wani rikici
  - Ta samu wani rangwame ta hanyar duwan ko lamho idan da tana da wasu manyan ayyukka

2. Hanyoyin samun amincewar hukuma.

- Mine ne amincewar hukuma ?

µarshe gajarniyar neman amincewa kenan (shirya takardu da aje su) wanda yake a samu amincewa daga doka, kuma a zama sananne wurin hukumar *asa.

Jikon aiki na 7: Riga- kahi, da kula da, da kuma ciyo kan wasu rikitta.

Gurin wannan kashin

- Mutane (maza da mata) su iya yin riga-kahin rikitta kuma su iya ciyo kan su.

Kayan aiki
Manyan takardu / Babban allo
Karanyo mai ruwa / alli

Fusa'a
Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abin da ya sani koya iya.

1. Mine ne ma'anar rikici, mine mafarinshi da sakamakonshi

µaramar wasar kwaikwayo : wata matsalar yau-da kullun ta wata *ungiya
Cikin *ungiya So Na Ka, wani mamba na *ungiyar mai suna arzika ya ramci jika goma ga asusu. Ya kashe yawancin kuùin nan ga armen ùiyarshi. Da wa'adin biya na sati uku ya yi, Arzika ba ya da kuùin biya (jika goma sha ùaya : da uwa da riba). Sai ya yi niyyar ya *i zuwa wurin taron *ungiya. Da gobe ya tafi kasuwa , sai ya ji wasu mutane biyu na *ungiya suna zancen shi tare da wasu mutanen gari. Gida, matarshi ita ma tana mashi habaici. Da ya gane da asirinshi ya tonu, ya ùauki niyyar yin wani abu. Ya ramci kuùi wurin wani, cikin gani don ya biya *ungiya. Ya yi kunya wuri biyu. Da ya biya bashi, ya yi niyyar fita daga cikin *ungiya.

- Mi kuka ce da wannan harakar ?
- Mi ya sa wannan ?
- Mine ne mafarin matsalar ?
- Mine ne wannan matsalar ta kawo ?
- Da, *a*a ya dace a yi ?
- Mutanen *ungiya sun kyauta ?
- Da , mi Arzika ya dace ya yi ?

Abu biyu, ya kamata a gane nan :

- Rishin ruhin asiri saboda rishin huùuwar kan mutane
- Da, ana iya gyarawa game da rishin biyan bashi inda akwai *a'idodin da ake bi ko da aka shirya cikin babban taro.

Rikici, wani hali ne na jayayya dangance da kare hakki bamban, tsakanin mutun biyu ko tsakanin mutane da yawa (missali : kamar tsakanin mutun biyu, ko *ungiyoyi biyu)
Rikitta suna da kama, iri-iri kamar ri*icin gardama,da na jagoranci, d.s.

Shi rikici, yana da mafari, yana da sakamatako, kuma ana iya ciyo kanshi.
Yawancin lokaci mambobin *ungiyoyi suna gamuwa da wasu matsaloli ko wasu rikitta tsakanin su da ba su gyara ba. Sai malamin adashe ya ùaukin irin wannan rikicin tamkar misali, kuma tare da mambobin, ya yi nazarin shi cikin ya yi kwatanci da abin da ake kira „iccen matsala" :
Gindin iccen yana tamkar matsalar ko rikicin (Mine ne rikicin ?)
Sayuyyukan, tamkar mafarin matsala ko mafarin rikicin(a nemo mafarin)
Reshuna da faru, tamkar sakamakon (A nemo su)
Da an nemo mafarin da sakamakon, sai a nemo hanyoyin warware su.
Fusa'ar nazarin ita ce ta bin sassalar matsalar ; kenan abin da za ya sa a samu gyaran matsalar.

A lura : Abin da ba a gani ga „iccen matsala" su ne mutanen da matsalar ta shafa. Ya kamata shi malamin adashe ya sa a fitar da su waje.

Ga irin abubuwan da suke yawan kawo rikici cikin *ungiyoyin adashe :

- Rishin gane ma juna
- Bambancin abubuwan da kowa yake so
- Bambancin ra'ayi
- Rishin ruhe asiri
- Kasawar jagorai
- Rishin bin gaskiya
- Gulma
- Cin amana
- Makara ga biyan bashi, *etare bashi
- µin halarta taro
- µin biyan riba da taro
- Bashin çoye
- Wasu masu bada bashi daban
- Bambancin darajja

Miyagun abubuwan da rikici yake iya kawo cikin *ungiya :

- Rishin haùin kai, da rigima cikin *ungiya
- Rishin cimma gurori, da rage bun*asar kuùin asusu
- Rigima tsakanin dangi da kuma tsakanin mutanen gari
- Rishin tattamnawa da rishin haùuwar kai
- Aiki maras kyau
- Watsewa, rogajewar *ungiyoyi
- Asarar kuùi
- Ba*in ciki wurin wani mamba ko wurin mambobi da yawa
- Rage taimako daga abokan hulùa da kuma wasu huroje na ci-gaba.

Jigon aiki na 8 : Tsimi – Bashi – Riba - Tara

Gurorin wannan kashin :

- Mutane maza da mata su fahinta kuma su gane da mahimmancin ma'anar kalmomin tsimi, da bashi, da riba da kuma tara
- Mutane (maza da mata) su *ware cikin harakokin bashi.

Kayan aiki :

Manyan takardu / Babban allo

Karanyo mai ruwa / alli

Kayayyakin MARP

Fusa'a :

Mahalarta su yi hira da canza ra'ayi don kowa ya faùi abin da ya sani ko ya iya.

1. Mine ne ma'anar tsimi

Shi tsimi, wata garkuwa saboda ranar da gari ya yi zafi da kuma wani abin da yake iya faùoma mutun.

Da kuùin tsimi ana iya :

- Haùa jari don soma wata sana'a mai amfani
- Cimma wani guri, ko tsara wata haraka kamar lehen amarya, ko gini, ko balaguro, ko gyaran gida, ds.)
- Riga kahin wani hatsari

Ta hanyoyi daban daban tsimi yana da amfani don :

- Rage asara
- Juya kuùi don su *aru tare da yin adashe ko kiyo

Bambancin tsakanin tsimin mutun ùaya da tsimi taro :

- Ana saurin kashe tsimin mutun ùaya idan kuùin suna kusa , saboda kuùin suna ùaukar hankalin mutane. Da wuya a *i taimaka ma dangi.
- Tsimi na taro yana haihuwar riba

Amfanin tsimin taro :

- Ba kowanne lokaci yake kusa ba
- Yana tare da riba

- Yana sa a samu bashi
- Ya fi çuùa ma mutun hanya
- Yana sa a tattara kuùi saboda cimma wani guri na daban zuwa gaba.

Tsimin taro yana sa a taimaki juna da kuùin da aka tara saboda su ne ake badawa bashi. Taro na *ungiya yana sa mambobi su gamu. Wannan saduwar tana sa mambobi su *ara zumunci, kuma su taimaiki juna, da *ara yarda.
Amma, akwai wasu hatsarori cikin tsimin taro. Su ne :

- Rishin samun tsimin mutun lokacin da yake bu*atar shi
- Cilas ne a raba asara tsakanin mambobin

Cikin *ungiya ana yin tsimi ta hanyar tarbace.
Jimilar tarbacen shi ne yake zama tsimin *ungiya, kenan shi ne jarinta. Jarin, yana iya bun*asa ta hanyar harakokin *ungiya, balle ga hanyar harakar bashi.
Tsimi na *ungiya, tsimi ne na dukan mambobinta.

Kacici na kwatanci : Ire-ire tsimi daban daban (A dubi takardar *ari)

2. Mine ne ma ‘anar bashi

Shi bashi, wata haraka ce, wadda take sanya wani mutun ko wata *ungiya ta yarda da ba wani, wasu kuùi ko wasu kaya, cikin *a’idar biyan su ga wani wa’adi ,da kuma zuba wata riba.
Gurin kowanne bashi shi ne na *ara ma wanda ya ùauki bashin amfani.

- Mine ne bambancin bashin gari da bashin *ungiya ?
  - Amfanin ùaukar bashi wurin *ungiya shi ne asiri ruhe.
  - Wa’ adin biyan bashin *ungiya da ribar bashin suna da sau*i.

  Sau ùaya kawai ,ake yi zubin biya cikin bashin *ungiya. Ribar da ake zubawa ta zama kuùin dukan mambobi. Ba doli ba ne kowanne mamba sai ya ùauki bashi. Mambobin da ba su son bashin sai su yi ajiyar tsiminsu kawai.

- Mine ne amfanin bashi da kuma hatsarinshi ?

Ga wani labari : Inda bashi yake shiga.
Hadiza ta ùauki bashin jika ishirin da biyar wurin *ungiya. Ta yi fanke da waina ga bikin jikanta. Bayan kwana huùu, wa' adin biya ya yi.
Da yake ba ta da abin biya, ta tafi wurin wani ùan kasuwa ta ramto jika ishirin da bakwai da rabi (jika ishirin da biyar da ribar jika biyu da rabi)
Ta ùauki al*wali da za ta biyan shi rannan ùin ma.
Ta isa wurin taron *ungiya, ta ùauko wani bashin jika ishirin da takwas. Ta je ta zuba ma ùan kasuwa kuùin da *arin ribar dala ùari. Satin, da ranar biya sun zo. Jika talatin da ùari da sattin ya kamata Hadiza ta biya wurin asusun *ungiya (ishirin da takwas na uwa, da jika biyu da ùari da sattin na riba).
Ta *ara koma wa wurin ùan kasuwar ta ramto kuùin.
Ga taro, yawancin mambobin sun yi niyyar su raba kuùin asusu. Da hadiza ta biya, sai mata suka yi rabo.
Kuùin kowace mace sun tashi jika ishirin, kuma ita, jika talatin da ùaya da dala sattin (jika talatin da ùari da sattin na uwa, da ùala ùari ta riba) ya kamata ta biya ùan kasuwar. Sai ta nemi cikon jika goma sha ùaya da ùala sattin. Kuma ba ta da waùannan kuùin.

A yi hankali : Akwai irin bashin da ba ya da amfani, bashi mai tare da asara : Ba a ùaukar bashi idan ba a tabbatar ba da ana iya biyan shi ba, wato kenan idan dai, ba wani juya kuùin da za a yi cikin wata haraka mai kawo riba.
Duk wanda ya ùauki bashi, ya ùaukar ma kanshi, tunda biyan yana ga kanshi shi kaùai.

Ga wasu ire –iren basussuka

- Irin bashin yau-da kullum: na tsabar kuùi kuma mai tsawon wa'adi na sati 4 zuwa sati 6.
- Bashi mai tsawon wa'adi: na tsabar kuùi kuma mai tsawon wa'adi na wata 4 zuwa 6, na masu zuwa cin rani, ko kiyo, ko bashin irin shibka.
- Bashi na kaya: na buhun gujiya, ko na buhun hatsi idan *ungiya ta yi aikin ajiyar cimaka,da na dabbobi idan *ungiya ta tara tsimin da ta yi don sayen bisa, d.s.

*Tana yiyuwa a samu ire-iren bashi da yawa cikin *ungiya ùaya ?*

Yawancin lokaci tsabar kuùi ne ake badawa bashi ,da kuma wani wa'adi wurin yawancin *ungiyoyi. Amma game da abin da ake gani, mai yiyuwa ce *ungiyoyi su bu*aci kafa wani irin tsarin bashi, wanda za a yi wani aiki daban da aikin da

irin aikin tsimin *ungiya. Kenan ana iya samun irin bashi daban daban : na tsabar kuùi da wasu kaya. Ana iya samun bashin karo zuwa karo : bashin mai ùan *aramin wa'adi, da mai madaidaicin wa'adi, da kuma mai dogon wa'adi. Irin dukan bashin da suke bambam da irin bashin yau-da-kullum ana yin su, idan sun dace da bu*atar *ungiya kuma bayan an tattamna bisa kansu a babban taro. Idan *ungiya cikin sauyinta, ta yi niyya ta kafa irin waùannan basussuka, sai ta ùauka matakan da za su tsara su ,kuma ta *ara waùannan matakan cikin *a'idodin *ungiya.

3. Mine ma'anar riba

Ga wani labari : Riba Zuwera ta ari tukunya wurin makwabciyarta don ta yi waina. Da ta *are, ta maida mata tukunyar da waina ciki. Mine ma'anar wannan wainar ? Wainar, zaman mi take yi ?

4. Tara

Tara tana zaman wani hukumci da ake yi, idan an taka wata *a'ida da aka tsaida ga babban taro. Tara, tana iya zama ta tsabar kuùi, ko ta wasu kaya. Da yake tara tana yanke hukumci, to tana sa a rage taka *a'idodin *ungiya. *ungiya take yanke kuùin tara. Ana iya biyan tarar wurin zuba kuùin tarbace, ko ga babbar taro, lokacin harakokin asusu.

Waùannan kuùin tarar, suna zowa su *ara *arfin jarin asusu kuma kamar yadda riba take, kuùin tara suna zama kuùin dukan mambobin babu bambanci.